

RECUPERACIÓ DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA || CAPITOL 2. L'EXILI REPUBLICÀ

Iniciem en aquest capítol la descripció del periple seguit pels 41 hospitalencs que acabaren als camps d'extermini i de treball nazis. A principis del 1939, prop de mig milió de republicans –entre ells centenars

(potser milers) de ciutadans de L'H– iniciaven l'exili cap a França fugint de les tropes franquistes. Amb marxades esgotadores i sota perillosos bombardeigs, els refugiats arribarien a una frontera que creien salvadora.

Gener del 39, comença l'exili

L'aportació d'alguns lectors permet confirmar dos deportats més, i ja són 41

HOMENATGE

El 26 de gener del 1939, les tropes rebels del general Juan Yagüe entraven a L'Hospitalet. Abans havien abandonat la ciutat aquells veïns atemorits per la mala fama que precedia els franquistes o bé amb por per la actuació pròpia durant la República. Començava l'exili cap a França. Alguns ja s'havien preparat la via de fugida. És el cas de Vicenç Ferrer Salvadó, afiliat a la UGT i masover prop de L'Hospitalet que servia el ministre socialista Indalecio Prieto. Després de fer també feines de transport militar, Ferrer ja tenia preparada la fugida de la família però al final els perills de les carreteres el van decidir a marxar sol. Si que van marxar senceres les famílies Gutiérrez Souza –una vídua de guerra sevillana de la Torrassa i el seu fill–; Ramis Llopis –pare sindicalista, mare embarassada i dos fills que vivien al Centre–; Frías Gallardo –van anar a l'exili juntament amb les famílies de dues germanes de la mare–, i Quesada Herreiras –tota la família.

Els germans Manel i Josep Vives Campos van arribar a l'exili separats. Pertanyien a una família de Santa Eulàlia de tendències esquerranes. Manel, casat i amb un fill, s'havia fet un bon futur, amb feina com a xofer a Fomento de Construcciones. Però en esclatar la guerra, la CNT del barri el va cridar per conduir en les seves batudes i va haver de deixar l'empresa. El seu germà Josep, poc després de la mort de la seva dona, s'havia incorporat a l'exèrcit com a voluntari només per aprendre qüestions de comunicacions, i va acabar involucrat en una llarga guerra. Josep deixà la seva filla amb els avis. Els dos germans van marxar separats i es retrobaren per casualitat en l'exili per no separar-se ja fins a la mort.

■ A la frontera entre bombes

Al jove veí del Centre Ferran Polo Tapiés el conflicte també el va arrossegar. Era pintor al petit negoci de la seva família de tendències esquerranes i sindicalistes. Ferit durant l'ofensiva de l'Ebre, va ser evacuat cap a França encara convalescent. En el cas d'Eugení Querol Puyo, que va assolir el grau de tinent al front "com a recompensa per la seva distingida actuació" amb la 224 Brigada Mixta, la seva condició de voluntari probablement també el va moure a fugir, igual que a Marià Ruiz Gómez, també amb el grau de tinent, i que Manel Fernández Torres, un asturià que també vivia a L'Hospitalet i tenia com a companya Rosa Deu. Van tenir un fill el 5 de desembre del 1938 en un Hos-

A la frontera de Portbou s'aixeca avui dia aquest monòlit d'homenatge als exiliats del 1939 que van creuar per aquell pas

La publicació d'aquesta sèrie d'articles ha tingut ressò entre els nostres lectors fins al

▶ Ja en són 41

punt que alguns ja han aportat nova informació a la recerca. Gràcies a això podem afegir dos noms més a la nostra llista de la deportació. El primer és el cas de Leonardo Pérez Iserte, un valencià que va viure durant els anys trenta a L'Hospitalet i que després de l'exili a França va ser deportat a Mauthausen i Gusen. El

Antoni García

seu nebot Antoni García Pérez (a la foto) ens ha confirmat el que ja sospitàvem per altres vies (com el de Leonardo n'hi ha quatre casos més dels quals ens manca només la confirmació). El segon nom que hem afegit és el de Josep Biosca Blay, un veí del carrer d'Holanda des del 1958, ja mort, que durant l'ocupació alemanya de França va ser detingut i enviat com a treballador forçat a una base de submarins alemanys. Un dels seus antics veïns ens ha posat sobre la pista.

No hi ha dades exactes sobre les xifres de l'exili, tot són aproximacions. Els his-

▶ Les xifres

toriadors calculen que entre 100.000 i 150.000 del prop de mig milió dels refugiats de 1939 eren residents a Catalunya. De L'H no se sap quants n'hi va haver i potser no es podrà saber mai. En tot cas, si extrapolem aquestes xifres respecte de la població que hi havia el 1939 (unes 50.000 persones) ens tocarien vora de 1.700 exiliats. L'aproximació més concreta que hem pogut fer nosaltres gràcies als 26 volums del padró del 1940 xifra les persones declarades a França o a l'Amèrica Llatina en unes 200 (el 58% de la Torrassa), però això no és real perquè en aquell moment una gran part ja havien tornat a casa una vegada superada la por inicial o bé convençuts per la propaganda franquista. A més, també hi figuren 85 persones detingudes o a la presó i més de 300 desapareguts, encara.

pital Clínic ple de ferits. El pare, que en un any havia estat ascendit a capità, ni temps va tenir per casar-se amb la Rosa.

■ Fugida cap a França

Arribar a la frontera no va ser pas còmode. Enmig de bombardeigs de l'aviació, l'Eduard Frías recorda que a Figueres es va salvar d'una bomba caiguda a la porta d'un dels refugis perquè com que era ple ell n'havia marxat. França, reticent, primer va tancar la frontera, però poc després la va haver d'obrir. Les tropes franquistes van arribar als passos fronterers el 10 de febrer del 1939. Alguns republicans fins i tot van creuar després, com Manel Alfonso i Leonardo Pérez, que cobrien la retirada de la 26a Divisió, o Antoni Cànovas (27a Divisió). Finalment es calcula que es van exiliar en aquell moment prop de mig milió d'espanyols, quasi la meitat civils, ferits o malalts. Per a ells, lluny d'arribar a la salvació, començaven mesos d'incertesa i nous patiments. # ENRIQUE GIL

Més informació a l'especial que trobareu a www.canal-h.net